
Raport podsumowujący pracę Zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu

Raport jest podsumowaniem prac wykonanych w ramach projektu pt. „Włóczęga Obywatelski”, zrealizowanym przez Fundację Stabilo dofinansowanym ze środków Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

FUNDUSZ INICJATYW OBYWATELSKICH

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Spis treści

O projekcie „Włącznik Obywatelski”	2
Przebieg prac Zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu	2
Nabór i wybór członków i członkiń do zespołu	2-3
Pierwsze działania zespołu	3
Charakterystyka pracy zespołu i jego działania	4
Zapytania w trybie dostępu do informacji publicznej.....	5-6
Ankieta podsumowująca dotychczasowe edycje Budżetu partycypacyjnego w Toruniu.....	6
Raporty z konsultacji społecznych wybranych do monitorowania w ramach działania projektu	6-7
Warsztaty dla uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych.....	7
Warsztaty z zakresu budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych i aktywności obywatelskiej dla mieszkańców Torunia	8
Warsztaty dla nauczycieli z zakresu innowacyjnych metod nauczania i partycypacji społecznej	8-9
Podręcznik „Włącznik Obywatelski”. Jak uczyć kreatywnie o aktywności obywatelskiej?	10
Narzędzie IT - gra partycypacyjna „Włącznik w przestrzeń”	10
Wnioski i podsumowanie pracy zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu	10-11

1. O projekcie „Włącznik Obywatelski”

Włącznik Obywatelski to projekt realizowany przez Fundację Stabilo w terminie od 1 maja 2016 roku do 30 listopada 2017 roku, dofinansowany ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

Głównym celem projektu był wzrost efektywności mechanizmów konsultacji społecznych w Toruniu. Przewidziane jest przeprowadzenie szeroko zakrojonych działań, zmierzających do promocji i wdrożenia skutecznych konsultacji społecznych oraz zwiększenia zaangażowania obywatelskiego.

W ramach projektu zostało wspartych 10 procesów konsultacji społecznych w tym jedna edycja Budżetu Partycypacyjnego mieszkańców Torunia i ich promocja. Został wydany podręcznik do do kreatywnego nauczania o aktywności obywatelskiej głównie z myślą o nauczycielach WOSu z toruńskich szkół. Podręcznik porusza kwestie z zakresu partycypacji obywatelskiej, budżetu partycypacyjnego i konsultacji społecznych. W ramach projektu były prowadzone działania warsztatowe ukierunkowane na młodzież oraz nowoczesne metody nauczania w dziedzinie partycypacji obywatelskiej. W tym zadaniu przeprowadzono warsztaty w toruńskich szkołach ponadgimnazjalnych z ponad 250 uczniami.

Kierowaliśmy również działania do mieszkańców Torunia takie jak warsztaty, spotkania tematyczne i konsultacje w Mobilnym Biurze Aktywności Obywatelskiej, które w ramach projektu działało podczas trwania procesów konsultacyjnych. Mieszkańcy mogli konsultować z nami wnioski do budżetu partycypacyjnego i dowiedzieć się jak je składać do miasta. Inicjatywa ta głównie miała angażować mieszkańców i organizacje pozarządowe przy procesach konsultacyjnych.

Bardzo istotną częścią projektu było utworzenie zespołu monitorującego Konsultacje Społeczne w Toruniu, którego głównym zadaniem było monitorowanie procesów konsultacyjnych w Gminie Miasta Toruń. Efektem projektu jest przede wszystkim wzrost umiejętności i wiedzy mieszkańców na temat Budżetu Partycypacyjnego i Konsultacji Społecznych oraz wzrost przejrzystości i jawności prowadzonych działań w tym zakresie przez Gminę Miasta Toruń dzięki działaniom Zespołu.

2. Przebieg prac Zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu

Nabór i wybór członków i członkiń do zespołu

W ramach projektu prowadzony był otwarty nabór na członków i członkinie do zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu. Zapraszaliśmy do aplikowania działaczy społecznych, praktyków i teoretyków w dziedzinie konsultacji społecznych i/lub budżetu partycypacyjnego w Toruniu. Pierwszy nabór prowadzony był w terminie od 1 maja 2016 roku do 31 maja 2016 roku. Wówczas zgłosiło się 10 osób, spośród których wybraliśmy do współpracy 6:

1. Justyna Kardasz reprezentująca grupę Stop rozbudowie Długiej;
2. Rafał Kmieć reprezentujący Stowarzyszenie Czas Mieszkańców;
3. Marcin Łowicki reprezentujący Akademię Rozwoju Inicjatyw Lokalnych;
4. Dorota Pronobis reprezentująca Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej;
5. Wojciech Przybysz reprezentujący Stowarzyszenie Dzieciom i Młodzieży WĘDKA im. każdego

Człowieka;

6. Anna Zglińska reprezentująca Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Oddział w Toruniu.

W trakcie realizacji wystąpiła konieczność przeprowadzenia kolejnego naboru na nową osobę do zespołu, w związku z rezygnacją jednego z członków zespołu – Wojciecha Przybysza ze Stowarzyszenia Wędką im. każdego człowieka. Nabór prowadzony był w terminie od 23 września 2016 roku do 7 października 2016 roku. W wyniku ogłoszenia zgłosiły się 3 osoby, spośród których wybrano Kamila Miliszewskiego reprezentującego grupę Stop rozbudowie Długiej. Z uwagi na rezygnację dnia 9 listopada 2016 roku Doroty Pronobis reprezentującej Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej, przyjęto do zespołu Adriana Stelmaszyka reprezentującego grupę Toruń Bez Ksenofobii, który zgłosił się w ramach drugiego naboru.

Stworzony został regulamin naboru oraz formularz zgłoszeniowy. Całość była publikowana w mediach społecznościowych oraz na stronie www projektu.

Pierwsze działania zespołu

W dniu 6 czerwca 2016 roku odbyło się pierwsze spotkanie zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu. Podczas tego spotkania zespół określił priorytetowe zadania na 2016 rok w zakresie konsultacji społecznych i budżetu partycypacyjnego w Toruniu.

Pierwsze spotkania zespołu z mieszkańcami Torunia a zarazem promocja projektu odbyły się w dniu 25 czerwca 2016 roku podczas imprezy „Spyw na byle czym”. Impreza była zorganizowana w ramach toruńskich Inicjatyw Lokalnych (<https://www.facebook.com/events/533833576788669/>)

Kolejne spotkania odbywały się systematycznie między innymi podczas organizowanych przez Urząd Miasta Torunia konsultacjach społecznych.

Ważnym i jednym z podstawowych elementów działania zespołu, było dwu dniowe szkolenie warsztatowe dla członków i członkiń zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu podczas, którego uzyskali niezbędne kompetencje i wiedzę do realizowania zadań w ramach projektu. Szkolenie przeprowadził Przemysław Dziewitek – ekspert z zakresu partycypacji obywatelskiej (<http://pracowniaobywatelska.pl/#ludzie>).

Uczestnicy mieli okazję do testowania działań i rozwiązań związanych z aktywnością obywatelską m.in. poprzez:

- wcielanie się w role wszystkich interesariuszy procesu konsultacyjnego
- analizowanie scenariuszy konsultacji, grupy interesów itd.

Kolejne zebrania zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu odbywały się regularnie 2 razy w miesiącu przez cały okres trwania projektu. Na zebraniach członkowie zespołu zajmowali się poniższymi kwestiami:

- omawiali postępy w dotychczasowej pracy,
- zdawali relacje z uczestnictwa w konsultacjach społecznych i podjętych w ramach projektu innych aktywności obywatelskich (rozdawanie ulotek, wieszanie plakatów informujących o konsultacjach, obsługa MBAO)
- dzielili się zadaniami związanymi z pracą zespołu
- przedstawiali swoje wnioski i sugestie dotyczące realizacji projektu

Charakterystyka pracy zespołu i jego działania

Obowiązki zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych:

- monitorowanie procesów konsultacji społecznych na każdym etapie ich realizacji,
- dbanie o przejrzystość i jawność konsultacji społecznych przy współpracy z Urzędem Miasta Torunia,
- wypracowanie i propozycja wdrożenia etapowego przeprowadzania konsultacji społecznych w Toruniu,
- wsparcie planowania i realizacji konsultacji społecznych w Toruniu, w tym budżetu partycypacyjnego,
- przygotowywanie raportów i analiz z prowadzonych działań,
- zbieranie opinii i pomysłów do budżetu partycypacyjnego od mieszkańców Torunia,
- opracowanie we współpracy z pozostałymi członkami zespołu podręcznika dla toruńskich nauczycieli WOSu z zakresu budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych i aktywności obywatelskiej,
- opracowanie we współpracy z pozostałymi członkami zespołu narzędzia IT - gry edukacyjnej z zakresu budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych i aktywności obywatelskiej,
- uczestnictwo w 2 dniowym, wyjazdowym szkoleniu eksperckim,
- uczestnictwo w min. 2 procesach konsultacji społecznych poprzez prowadzenie Mobilnego Biura Aktywności Obywatelskiej.

Wszyscy członkowie zespołu brali udział w min. 2 wybranych procesach konsultacji społecznych. W ramach pracy w zespole, członkowie wyznaczeni do obserwacji konkretnych konsultacji, każdorazowo:

- prowadzili promocję danych konsultacji (rozdawali ulotki i plakaty, prowadzili kampanię w mediach społecznościowych itd.)
- byli obecni podczas spotkania konsultacyjnego
- aktywnie uczestniczyli w spotkaniach konsultacyjnych (zadawali pytania, zgłaszali wnioski jako zainteresowani przedmiotem mieszkańcy Torunia), wypełniali ankiety konsultacyjne
- dokumentowali proces konsultacji (nagrania video, zdjęcia)
- przygotowywali niezależny raport z przedmiotowego procesu konsultacji

W ramach działań promocyjnych związanych z procesami konsultacji społecznych prowadzonych przez wydziały Urzędu Miasta Torunia, zespół organizował losowanie dla aktywnie uczestniczących w nich mieszkańców. Działanie polegało na zachęcaniu mieszkańców do zgłaszania uwag do konsultowanego tematu poprzez przekazanie ich do Urzędu Miasta oraz w kopii do Fundacji Stabilo. Wówczas każdy kto zrealizował to działanie brał udział w losowaniu bonu d salonu Empik o wartości 100 zł. Zaobserwowano wzmożoną aktywność mieszkańców tym działaniem oraz większe zainteresowanie.

Zespół przeprowadził analizę miejskiej strony www.konsultacje.torun.pl poświęconej konsultacjom społecznym z perspektywy jej użytkownika. Celem tej analizy był opis funkcjonowania strony internetowej konsultacji społecznych prowadzonej przez Wydział Komunikacji Społecznej i Informacji Urzędu Miasta w Toruniu (UMT). Z uwagi na fakt, że proces konsultacji społecznych jest nieodłącznym elementem komunikacji społecznej prowadzonej przez miasto Toruń. Raport stanowi monitoring w kontekście komunikacji z mieszkańcami za pośrednictwem strony [www \(http://tiny.pl/gI59j\)](http://tiny.pl/gI59j)

Zapytania w trybie dostępu do informacji publicznej

Zespół ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu aktywnie pozyskiwał informacje o trybie i zakresie prowadzonych w Toruniu konsultacjach społecznych. W tym celu korzystał z możliwości jakie dają zapytania w trybie dostępu do informacji publicznej (http://stabilo.home.pl/wo_org/index.php/zapytania-w-trybie-informacji-publicznej/).

Prace wykonane w 2016 roku przedstawiają się następująco:

1. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) w związku z projektem do Budżetu Partycypacyjnego „Odpoczywaj w lesie” (00366).
2. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) w związku z projektem do BP „Odpoczywaj w lesie” (00366).
3. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej MZD](#) dotyczący konsultacji w ramach projektu „Zaprojektuj ulicę”.
4. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej MZD](#) dotyczący konsultacji w ramach projektu „Zaprojektuj ulicę”.
5. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej WSiZ](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich”.
6. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej WSiZ](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich” (odp. nr 1).
7. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej WKSil](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich” (odp. nr 2).
8. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej WKSil](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich” (odp. nr 3).
9. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej WKSil](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich”.
10. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej WKSil](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich”.
11. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich” z dnia 6.09.2016.
12. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich” z dnia 12.09.2016.

W 2017 roku zespół wysyłał kolejne zapytania dotyczące wytypowanych procesów konsultacyjnych oraz skargę na opieszałość urzędników odpowiedzialnych za przygotowanie i publikację raportów z prowadzonych przez Urząd Miasta Torunia konsultacji społecznych.

1. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący konkretyzacji planowanych terminów konsultacji społecznych z dnia 18.01.2017.
2. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący konkretyzacji planowanych terminów konsultacji społecznych z dnia 24.01.2017.
3. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich” z dnia 03.01.2017.
4. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący konsultacji „Zagospodarowanie turystyczno – rekreacyjne lasów miejskich” z dnia 17.01.2017.
5. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący Lux Fest z dnia 05.03.2017.
6. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący Lux Fest z dnia 06.03.2017.
7. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący sterylizacji kotów z dnia 03.02.2017.

8. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący sterylizacji kotów z dnia 16.02.2017.
9. [Wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący procesów konsultacyjnych z dnia 23.02.2017.
10. [Odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej](#) dotyczący procesów konsultacyjnych z dnia 03.03.2017.
11. [Odp. na skargę na opieszałość w publikacji raportów po konsultacjach](#)
12. [Skarga na opieszałość](#) w publikacji raportów po konsultacjach
13. [Strategia Rozwoju Miasta Torunia](#)
14. [Regulamin konsultacji społecznych](#)
15. [Przebudowa mostu J. Piłsudskiego](#)
16. [Rowerem po Toruniu etap II](#)
17. [Uchwała RMT ws. rozstrzygnięcia skargi](#) na opieszałość w publikacji raportów po konsultacjach
18. [Lokalizacje stacji Roweru Miejskiego](#)

Ankieta podsumowująca dotychczasowe edycje Budżetu partycypacyjnego w Toruniu

Jednym z ważnych działań podjętych w ramach akcji promocyjnych dotyczących promowania konsultacji w tym budżetu partycypacyjnego było przygotowanie ankiety podsumowującej dotychczasowe edycje Budżetu partycypacyjnego w Toruniu. Ankiety zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców Torunia, które wypełnione były zbierane na przestrzeni lipca i października 2016 roku. Podsumowaniem tego zadania było utworzenie raportu z badania ankietowego dotyczącego realizacji dotychczasowych edycji budżetu partycypacyjnego mieszkańców Torunia zrealizowanego w ramach projektu. Co najistotniejsze w tym działaniu, było ono pierwszą próbą ewaluacji budżetu partycypacyjnego przeprowadzoną w Toruniu.

Raporty z konsultacji społecznych wybranych do monitorowania w ramach działania projektu

Ważnym zadaniem zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu było każdorazowe przygotowywanie raportu z monitorowanych procesów. Na całość działania składały się poniższe procesy w 2016 roku:

- Projekt Programu Rewitalizacji Torunia do roku 2020 + Wyznaczanie członków Komitetu Rewitalizacji i zasady jego funkcjonowania
- Budżet Partycypacyjny
- Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne lasów miejskich

W 2017 roku:

- Koncepcja rozwoju komunikacji rowerowej w Toruniu na lata 2017-2023 (II etap)
- Cykl konsultacji społecznych dla dróg lokalnych w ramach programu „zaprojektuj ulicę”
- Program ochrony środowiska dla miasta Torunia na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024
- Aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Torunia do roku 2020 z uwzględnieniem perspektywy rozwoju do 2023
- W sprawie nazwy dla tzw. Osiedla jar oraz utworzenia urzędowej części miasta dla tego obszaru
- Lokalizacje stacji roweru miejskiego

Całość raportów była na bieżąco publikowana na stronie projektu www.wo.org.pl

Warsztaty dla uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych

Na przestrzeni października 2016 i marca 2017 w ramach projektu prowadziliśmy cykl lekcji warsztatowych z zakresu partycypacji społecznej w kilku toruńskich szkołach ponadgimnazjalnych: VII Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Technicznych, Zespół Szkół Inżynierii Środowiska, III Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół nr 10.

Zajęcia miały na celu zwiększenie umiejętności i wiedzy młodzieży na temat budżetu partycypacyjnego i konsultacji społecznych. Przeprowadzone zostały przez członków/członkinie zespołu Włócznika Obywatelskiego: Annę Zglińską, Marcina Łowickiego, Kamila Miliszewskiego, koordynatorkę projektu Agatę Broniszewską, wolontariuszy projektu Iwonę Hinz, Łukasza Broniszewskiego oraz Filipa Gołębińskiego.

Po wstępnym zarysowaniu w toku dyskusji tego, czym jest samorząd i jaką rolę na podejmowane przez urzędników decyzje mogą mieć mieszkańcy, uczniowie wykonywali w ramach gry projekt zmiany przestrzeni osiedla wokół szkoły zgodnie z własnymi upodobaniami i posiadanym budżetem.

Przebieg lekcji nie był standardowy i nakierowany był na aktywizację uczestników oraz pracę w grupie. Uczniowie podzieleni na grupy mieli w ramach projektu do dyspozycji określony budżet osiedlowy (1 mln), który mogli rozdysponować na inwestycje mające uatrakcyjnić teren wokół szkoły. Na mapie zaznaczali kartami miejsca, w których planowali umieścić np. ławki, wybieg dla psów, monitoring, parking dla rowerów, sygnalizację na przejściu dla pieszych, etc. Konsultowali w grupie różne pomysły na zagospodarowanie środków i przestrzeni. Aby konsultacje oddawały napięcia pomiędzy różnymi grupami interesów, osoba prowadząca wyznaczała spośród uczniów „przeszkadzających” w realizacji zadania. Byli to np. deweloperzy mający inne plany na danym terenie, sceptyczni urzędnicy wskazujący na różne przeszkody formalne czy mieszkańcy sprzeciwiający się zmianom. Reprezentanci proponowanych projektów musieli ich umiejętnie bronić, dokonywać zmian oraz przekonywać pozostałych do sensowności swoich pomysłów. Etap negocjacji był często burzliwy, ale uczniowie znajdowali bardzo kreatywne sposoby obrony własnych pomysłów i racji.

Po zakończeniu etapu planowania i konsultacji projektu, uczniowie przedstawiali wyniki swojej pracy, które były oceniane przez nauczyciela prowadzącego. Następnie wszyscy uczestnicy lekcji mogli podzielić się swoimi wrażeniami i wskazać na problemy związane z planowaniem inwestycji w ramach konkretnego budżetu oraz z przebiegiem procesu negocjacji. Na zakończenie lekcji osoba prowadząca przekazywała uczniom informacje oraz materiały dotyczące konsultacji społecznych i budżetu partycypacyjnego, dzięki którym uczniowie będą mogli zrealizować swoje pomysły.

Warsztaty z zakresu budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych i aktywności obywatelskiej dla mieszkańców Torunia

Na przestrzeni listopada i grudnia 2016 roku prowadziliśmy warsztaty z zakresu budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych i aktywności obywatelskiej. Zajęcia prowadzili eksperci partycypacji: Filip Gołębiowski oraz Krzysztof Ślebioda.

Celem warsztatów było przekazanie wiedzy i umiejętności z zakresu aktywności obywatelskiej i mechanizmów funkcjonujących w Toruniu, które tę aktywność umożliwiają. Warsztaty prowadzone były metodami aktywnymi, takimi jak: wykład, prezentacja, praca samodzielna i w grupach, studium przypadku.

Program

09.00-09.30	Wstęp i przedstawienie się Zakres tematyczny warsztatów, ćwiczenia integracyjne
09.30-11.00	Aktywność obywatelska i społeczna a) Co sprawia, że się angażujemy? b) Aktywny mieszkaniec – kto to taki? c) Przegląd narzędzia i mechanizmy wspierające zaangażowanie (budżet obywatelski, regulamin konsultacji, BIP, Inicjatywa lokalna, Rady Okręgowe)
11.00-11.15	Przerwa kawowa
11.15-12.30	Budżet obywatelski krok po kroku a) Podstawy budżetu obywatelskiego b) Budżet obywatelski w Toruniu c) Blaski i cienie budżetu obywatelskiego. Co już wiemy po 4 edycjach i jak usprawnić działanie?
12.30-13.15	Obiad
13.15-15.00	Konsultacje społeczne a) Czym są i do czego służą b) Mechanizm konsultacyjne w Toruniu c) Jak inicjować i włączać się w procesy konsultacyjne

Warsztaty dla nauczycieli z zakresu innowacyjnych metod nauczania i partycypacji społecznej

W kwietniu 2017 roku prowadziliśmy warsztaty dla 10 nauczycieli wiedzy o społeczeństwie oraz wychowawców klas uczących w toruńskich szkołach z zakresu innowacyjnych metod nauczania i partycypacji społecznej w ramach projektu. W związku z celem jaki przyświecał projektowi tj. włączenie jak najszerszych grup mieszkańców Torunia do procesów partycypacji społecznej, szczególnie zależało nam na zaktywizowaniu młodzieży z toruńskich szkół i wzroście świadomości uczniów w tym zakresie dlatego skierowanie działań również do nauczycieli było niezbędnym tego elementem. M.in. w efekcie pracy zaproszonych na warsztaty nauczycieli został utworzony podręcznik zawierający propozycje atrakcyjnych lekcji z zakresu konsultacji społecznych, budżetu obywatelskiego i innych procesów partycypacyjnych.

Program:

DZIEŃ I 22.04.2017	
9.00-9.30	Wstęp. Przedstawienie się, zakres tematyczny warsztatów, ćwiczenia integracyjne
9.30-11.00	Aktywność obywatelska i społeczna d) Co sprawia, że się angażujemy? e) Aktywny mieszkaniec – kto to taki? f) Przegląd narzędzi i mechanizmów wspierających zaangażowanie dostępnych dla młodzieży (Budżet Obywatelski, konsultacje społeczne, Inicjatywa lokalna, Młodzieżowa Rada Miasta i inne)
11.00-11.30	Przerwa kawowa
11.30-13.00	Budżet obywatelski krok po kroku d) Podstawy Budżetu Obywatelskiego e) Budżet Obywatelski w Toruniu f) Zajęcia praktyczne. Próba stworzenia własnego wniosku. Projektowanie działań promocyjnych.
13.00-14.30	Konsultacje społeczne d) Czym są konsultacje społeczne i do czego służą? e) Metody konsultacyjne w Toruniu f) Jak inicjować i włączać się w procesy konsultacyjne?
14.30-15.00	Lunch
DZIEŃ II 23.04.2017	
9.00-9.30	Przypomnienie najważniejszych wiadomości
9.30-11.00	Metody prowadzenia konsultacji społecznych przydatne w nauczaniu. 1. Kawiarenka obywatelska 2. Spacerzy badawcze 3. World Cafe 4. Inne: Kropkokracja, mapowanie problemu, Koła rozmowy 5. Przykładowy konspekt zajęć.
11.00-11.30	Przerwa kawowa
11.30-13.00	Dyskusja. Aktywizujące metody nauczania. 1. Symulacja jako narzędzie wywoływania autentycznych emocji. Lekcja pt. „Biedronka” 2. Metaplan – metoda poszukiwania rozwiązań. Jak rozwiązać „Biedronkę”? 3. Listy obywatelskie, pisma urzędowe. 4. Dyskusje. Akwarium.
13.00-14.30	„Burza mózgów” Tworzenie własnych pomysłów na zajęcia pod praktyków partycypacji.
14.30-15.00	Lunch

Podręcznik „Włącznik Obywatelski”. Jak uczyć kreatywnie o aktywności obywatelskiej?

Poradnik „*Włącznik Obywatelski. Jak uczyć kreatywnie o aktywności obywatelskiej?*”, który zawiera scenariusze lekcji do przeprowadzenia podczas zajęć w szkołach (np. lekcje WOSu, godziny wychowawczej), ale również świetnie sprawdzą się na różnego rodzaju warsztatach o tematyce partycypacji w planowaniu przestrzeni jak i podczas prowadzonych konsultacji społecznych z mieszkańcami. Ciekawe rozwiązania zaprojektowane w poradniku mogą posłużyć jako narzędzia do pobudzania aktywności, kreatywności i partycypacyjnego planowania przestrzeni.

Publikacja jest owocem pracy wielu osób w ramach projektu „*Włącznik Obywatelski*”. Został on zrealizowany przez Fundację Stabilo z udziałem Zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych, ekspertów z obszaru partycypacji oraz metodyki nauczania, a także nauczycieli z toruńskich szkół i wolontariuszy.

Poradnik i jego zawartość jest również efektem warsztatów przeprowadzonych z ponad 250 uczniami z toruńskich szkół średnich jak i szkoleń z nauczycielami WOSu, wychowawcami oraz mieszkańcami Torunia. Doświadczenia zebrane w projekcie przekonały nas, że ciekawie przeprowadzone procesy z mieszkańcami mają kolosalny wpływ na ich świadome wybory i decyzje. Chcielibyśmy, aby niniejszy poradnik był dla innych inspiracją w prowadzonych działaniach.

Narzędzie IT - gra partycypacyjna „Włącznik w przestrzeń”

Wsparciem do poradnika jest zrealizowane narzędzie IT – gra partycypacyjna pn. *Włącznik w przestrzeń* – która daje świetne możliwości wspierania procesów prowadzenia lekcji o partycypacji i wspólnego planowania. Gra jest dostępna tutaj: <http://wo.stabilo.org.pl/>. Gra polega na wyborze obszaru/mapy jaki chcemy zaplanować. Każda mapa ma ustalony budżet oraz opis czego dotyczy. Planując jej przestrzeń korzystamy z zasobnika, z którego wybieramy przedmioty czy obiekty jakie chcemy umieścić na mapie. Istnieje możliwość przygotowania własnej mapy oraz stworzenia własnego pomysłu na obiekt czy przedmiot jeśli nie ma go w zasobniku.

3. Wnioski z pracy zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu

Podsumowując działanie zespołu ds. monitorowania konsultacji społecznych w Toruniu należy przede wszystkim odnieść się do raportów sporządzanych po każdym procesie monitorowanych konsultacji. Poza wnioskami zawartymi w każdym z raportów, zespół podjął próbę sformułowania wspólnych wniosków wynikających z jego pracy:

- w ramach projektu nie została zawiązana współpraca pomiędzy zespołem a Urzędem Miasta Torunia w zakresie wspierania procesów konsultacyjnych z uwagi na brak woli współpracy po stronie UMT,
- UMT podczas ogłaszania informacji o rozpoczęciu się procesu konsultacji w opinii zespołu nie przedstawia w sposób jasny i zrozumiały zakresu konsultacji w kontekście prezentacji obszaru negocjowalnego dla danego procesu,
- członkowie zaobserwowali niekiedy niewielkie zainteresowanie mieszkańców miasta niektórymi konsultacjami (np. konsultacje projektu budowy basenu otwartego w dzielnicy

Bydgoskie przyciągnął 1 mieszkańca). Niektóre konsultacje przyciągnęły wiele osób po wzmożonej promocji (np. zieleń na JARze). Frekwencja na spotkaniach konsultacyjnych była w większości bardzo niska biorąc pod uwagę wielkość miasta i liczbę jego mieszkańców. To zadziwiające, że projekty na które miasto wydaje często olbrzymie pieniądze, nie wzbudzają zainteresowania torunian. Wydaje się, że w mieszkańcach brakuje poczucia, że każdy obywatel miasta nim zarządza – wpływa na decyzje urzędników, które dotyczą jego życia,

- na konsultacjach zespół nie zauważył uczestnictwa takich grup społecznych jak np. rodzice z dziećmi, osoby z niepełnosprawnościami. Można uznać, że brak udziału ww. grup mógł być spowodowany niedostosowaniem miejsca jak i formy promocji do potrzeb OzN czy rodzin z dziećmi,
- jako przedmiot konsultacji, urząd wyznacza w zdecydowanej większości rzeczy materialne–drogi, mosty, budynki, parki, stacje rowerów. Brakuje konsultacji dotyczących np. programu dotyczącego starzenia się społeczeństwa a to ma wpływ na całokształt funkcjonowania miasta w takich obszarach jak: parki, drogi, atrakcje, miejsca dostosowane do potrzeb osób starszych, czy zanieczyszczenie środowiska. Urzędnicy nie pytają o cele jakie mają realizować dla mieszkańców. Skupiają się na budowaniu gotowych rozwiązań, które później niechętnie poddają pod ocenę społeczeństwa,
- wnioski o konsultacje społeczne są wysuwane w większości przez wydziały Urzędu Miasta Torunia. Zespół nie zaobserwował podczas swojej pracy ani jednego wniosku złożonego przez Radę Osiedla lub też grupę mieszkańców. Nie znamy powodów takiego stanu. Być może warto przeprowadzić szkolenie na członków Rad Osiedli aby ich zaktywizować do aktywnego udziału w procesach konsultacyjnych. Warto przyrzeć się procedurze zgłaszania tematów konsultacji przez mieszkańców Torunia,
- przed ogłaszaniem konsultacji i po spotkaniach konsultacyjnym, brakuje etapu informowania interesariuszy o procesie wdrażania decyzji oraz ewaluacji,
- brakuje przygotowanej na wcześniejszym etapie diagnozy, będącej analizą potrzeb mieszkańców (może powstać np. podczas spaceru badawczego czy badań ankietowych). Na podstawie diagnozy powinna zostać przygotowana wstępna koncepcja tematu i poddana pod konsultacje społeczne co sprzyja nieskrępowanej wypowiedzi i poszukiwaniu oryginalnych rozwiązań przez uczestników procesu,
- przeprowadzanie atrakcyjnych i dających miarodajne wyniki wymaga zmiany formy z biernej na aktywną, która by pobudzała uczestników do kreatywności,
- zaobserwowano różnice w metodologii prowadzenia konsultacji społecznych przyjętej przez UMT oraz Społeczną Radę do Spraw Konsultacji Społecznych w Toruniu (m.in. dokument Dobre Praktyki Prowadzenia Konsultacji Społecznych, uznany za obowiązujący w Regulaminie konsultacji społecznych),
- występuje brak szerokiej i dopasowanej do interesariuszy informacji i promocji o konsultacjach.